

N:o 20.

Ank. till Riksd. kansli den 18 mars 1890, kl. 3 e. m.

Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande n:o 3, i anledning af väckta motioner angående förändringar uti kongl. förordningen angående försäljning af vin, malt-drycker, kokadt kaffe och andra tillagade, icke spirituösa drycker, den 24 oktober 1885.

Till utskottet hafva blifvit hänvisade sju uti Andra Kammaren väckta motioner, som afse förändringar uti ofvanberörda kongl. förordning, nemligen motionerna n:o 5 af herr vice talmannen Liss Olof Larsson, med hvilken fem andra af kammarens ledamöter sig förenat, n:o 15 af herr Johan Sjöberg, n:o 37 af herr C. J. Bladh, n:o 61 af herr L. Persson i Heljebol, n:o 80 af herr E. Svensson från Karlskrona, n:o 102 af herr O. Andersson i Lyckorna och n:o 141 af herr P. Waldenström, jemte 41 andra af kammarens ledamöter.

Uti dessa motioner föreslås:

1:o) af herr *Liss Olof Larsson*:

att Riksdagen måtte besluta:

1) att i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om det tillägg till och ändring af ofvanberörda kongl. förordning, att förordningen må afse endast sådana maltdrycker, som innehålla mera än två volymprocent alkoholhalt; samt

2) att den, som vill åt allmänheten tillhandahålla maltdrycker af högre alkoholhalt till salu för afhemtning till mindre quantitet än tio liter,

Bih. till Riksd. Prot. 1890. 8 Saml. 2 Afd. 2 Band. 16 Häft.

skall vara skyldig dertill utverka sig tillstånd i samma ordning, som nu är bestämd för den, hvilken vill för afhemtning försälja vin i mindre kvantitet än tio liter;

2:o) af herr *Johan Sjöberg*:

att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t hemställa om sådan ändring af ofvannämnda kongl. förordning, att 10 § måtte erhålla följande lydelse:

»Den, som idkar handel i öppen bod, må ej tillåtas att sälja vare sig enligt 2 eller 3 §§ vin eller maltdrycker eller öfriga i § 8 omförmälda icke spirituösa drycker. Ej heller må sådana drycker utan betalning i boden utlemnas»;

3:o) af herr *C. J. Bladh*:

att Riksdagen ville för sin del besluta följande tillägg till förberörda kongl. förordning:

»Vill handlande på landet för afhemtning hålla maltdrycker till salu, ingifve derom skriftlig ansökan till kommunalnämndens ordförande i den kommun, der han eger rätt att handel idka. Kommunalnämnden afgifver deröfver skyndsamt sitt utlåtande och insände detta jemte ansökan till ordföranden i kommunalstämman. Denne inhemte, inom en månad derefter, på kommunalstämma, som blifvit två söndagar å rad pålyst, socknemännens utlåtande i ämnet. Varder framställningen af kommunalstämma ogillad, förfalle frågan. Har åter kommunalstämman bifallit ansökan, bestämme då, *hvilka* maltdrycker må försäljas samt tiden under hvilken försäljningen får ega rum, och, sedan beslutet vunnit laga kraft, utfärde derom, utan lösen, bevis till den, som rättigheten sökt»;

4:o) af herr *L. Persson*:

att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om sådana förändringar i ifrågavarande kongl. förordning, att rätten att på landet försälja maltdrycker för afhemtning till mindre belopp än tio liter må förvärfvas endast i samma ordning, som § 11 af nämnda kongl. förordning stadgar för rätten att på landet idka försäljning af vin för afhemtning till mindre belopp än tio liter;

5:o) af herr *E. Svensson*, med den rättelse uti motionen, som herr Svensson den 21 nästlidne februari inför kammaren anmält:

att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t ville anhålla, att sådan förändring uti oftaberörda kongl. förordning måtte vidtagas, att de malt-

drycker, hvilka ej hålla öfver två volymprocent alkoholhalt, icke må vara hänförliga under samma förordning;

6:o) af herr *O. Andersson*:

att Riksdagen ville ingå till Kongl. Maj:t med anhållan, det Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådana ändringar uti nu ifrågakomna kongl. förordning, att *dels* rättigheten att å landet för afhemtning hålla till salu sådana maltdrycker, som innehålla mera än två volymprocent alkoholhalt, till mindre belopp än tio liter, endast må utöfvas af den, hvilken erhållit rättighet, att å landet idka sådan utskänkning af nämnda drycker, som afses i § 3 af förordningen, och *dels* att, rörande sådana maltdrycker, som innehålla mera än två volymprocent alkoholhalt, deras hållande för afhemtning till salu å landet till mindre belopp än tio liter, skola i öfrigt gälla samma bestämmelser, som nu äro stadgade rörande utskänknings af samma drycker; och

7:o) af herr *P. Waldenström med flere*:

att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om sådan ändring i nu gällande lag om handeln med vin och maltdrycker:

1) att försäljning af dessa drycker, vare sig till afhemtning eller till förtäring på stället, icke må, vare sig i stad eller på landet, förenas med annan handel, till hvares bedrivande särskild anmälan fordras; och

2) att rätt till minuthandel med vin och maltdrycker måtte förvärfvas i samma ordning och på samma sätt, som rätt till utskänkning af dessa drycker nu erhålles.

Alla dessa framställningar om förändring i den nu gällande lagstiftningen angående försäljning af vin och maltdrycker sönderfalla i två grupper, af hvilka *den ena gruppen* omfattar de förslag, hvilka hafva till syftmål att undantaga de maltdrycker, som icke hålla mera än två volymprocent alkohol, från gällande lagstiftning, så att utan hinder eller inskränkning af densamma sådana mindre alkoholhaltiga drycker finge utskänkas och försäljas, och *den andra gruppen* åter sammansluter de framställningar, hvilka hafva till ändamål att i fråga om rättigheten till försäljning af maltdrycker göra ytterligare inskränkningar utöfver de redan nu gällande.

Till den förra gruppen äro att hänföra herr *E. Svenssons* motion n:o 80 samt förra delen af herr *Liss Olof Larssons* förslag till motionen n:o 5;

hvarjemte herr O. Andersson i Lyckorna, utan att framställa något förslag uti denna del, utgått från den förutsättning, att kongl. förordningen den 24 oktober 1885 skulle komma att gälla endast de maltdrycker, hvilka innehöll mera än två volymprocent alkohol.

Såsom skäl för sitt nu ifrågavarande förslag anför herr *Liss Olof Larsson* bland annat följande: Redan 1885 års riksdag gjorde hos Kongl. Maj:ts framställning om sådan förändring uti lagstiftningen angående försäljning af maltdrycker, att den, som ville tillhandahålla maltdrycker till salu för afhemtning till mindre quantitet än tio liter, skulle vara skyldig dertill utverka sig tillstånd, på sätt om försäljning af vin till afhemtning i mindre quantitet än tio liter nu är stadgadt. Detta förslag vann dock icke Kongl. Maj:ts bifall och, då det sedermera inom Riksdagen upptagits, har det icke heller vunnit godkännande. Bland de skäl, som emot förslaget framhållits, torde det skälet hafva varit mest vägande, att ett bifall till förslaget skulle på ett betänkligt sätt försvåra försäljningen af den oskyldiga drycken — svagdricka. Under 1889 års riksdag hade herr E. Svensson väckt förslag om sådan ändring uti kongl. förordningen den 24 oktober 1885, att dess bestämmelser icke skulle afse svagdrickat; och då de skäl, som föranledde afslag å herr Svenssons, af utskottet tillstyrkta motion icke syntes tungt vägande, ansåge herr Liss Olof Larsson sig böra förnya herr Svenssons förslag.

Herr *E. Svensson* åter, som uti sin vid denna riksdag väckta motion, åberopar sin vid 1889 års riksdag under n:o 87 afgifna, har deruti såsom stöd för sin då gjorda framställning andragit följande:

»Uti kongl. förordningen af den 24 oktober 1885, angående försäljning af vin och maltdrycker m. m. stadgas, i § 1 mom. 1, att ingen, vare sig i stad eller på landet, må till förtäring på stället försälja vin, maltdrycker, kokadt kaffe, té, chokolad, eller andra tillagade, icke sprituösa drycker, utan att hafva, på sätt nämnda förordning bestämmer, förvärfvat sig särskild rätt dertill.

Denna förordning, som tydligen tillkommit i syfte att förekomma oordningar på de försäljningsställen, hvarest vin och de i allmänhet fullt lika mycket berusande maltdryckerna förekomma till försäljning, synes fullkomligt vara berättigad, då ingen skilnad göres på de berusande och icke berusande maltdryckerna.

Emellertid förekomma inom landet ett stort antal s. k. hembryggerier, hvarest maltdrycker af så ringa alkoholhalt tillverkas, att dessa drycker icke kunna hänföras till dem, som anses berusande, hvarför det torde

vara skäl att uti nyssnämnda förordning göra någon skilnad emellan malt-dryck och maltdryck.

Dessa vid ofvannämnda hembryggerier tillverkade maltdrycker hålla i allmänhet icke öfver två volymprocent alkohol (det så kallade svagdrickats alkoholhalt uppgår ej ens till en volymprocent), men äro deremot ganska rika på maltextrakt och således närande, hvadan de ofta användas af den arbetande befolkningen, dels emedan dessa maltdrycker äro ganska billiga och dels, i synnerhet i städerna, äro lätt åtkomliga, men få dock icke förtäras på tillverkningsstället, så framt icke tillverkaren, på sätt ofvannämnda förordning bestämmer, förskaffat sig rättighet att försälja maltdrycker till förtäring på stället, utan måste dessa maltdrycker i allmänhet njutas under bar himmel, ett förhållande, som af städernas arbetande befolkning allmänt beklagas.

Man kan mot detta senast anmärkta förhållandet visserligen invända, att hinder ej möter för en tillverkare af sådana mindre alkoholhaltiga malt-drycker att, i öfverensstämmelse med kongl. förordningen af den 24 oktober 1885, förskaffa sig rätt till maltdrycksförsäljning till förtäring på stället, men erfarenheten har visat, att der i något fall sådant egt rum, har följden blifvit den, att de mindre alkoholhaltiga maltdryckerna förblifvit osålda och de mera alkoholhaltiga, särskildt det så kallade bayerska ölet, blifvit de, som mest konsumerats, af skäl att dels försäljarne af dessa sistnämnda drycker skörda större vinst och dels att allmänheten har större benägenhet för de berusande maltdryckerna oaktadt deras dyrhet».

Såsom herr Liss Olof Larsson erinrat, tillstyrkte utskottet under förra riksdagen den af herr E. Svensson då väckta motion, som innefattade ett med det nu förevarande likartadt förslag. Inom kammaren blef emellertid utskottets hemställan afslagen, såsom af den förda diskussionen syntes, hufvudsakligen af det skäl, att en sådan jäst dryck som svagdricka, hvilken vanligen framställles genom öfverjäsning, d. v. s. jäsningens drifvande utan särskild afkylning, icke konstant bibehåller sin alkoholhalt utan förändras genom alkoholens ökande, intill dess jäsningen är avslutad.

Att ett sådant förhållande verkligen eger rum, har utskottet äfven erkänt och framhållit uti ett vid förra riksdagen afgifvet betänkande; men utskottet kan icke finna, att detta förhållande bör lägga hinder i vägen för det nu väckta förslaget.

Det s. k. svagdrickat tillverkas dels vid de så kallade hembryggerierna, dels vid de mera fabriksmessigt inrättade bryggerierna, vid hvilka sistnämnda jemväl produceras en del andra svaga maltdrycker, som stå svagdrickat nära, såsom t. ex. iskällardricka.

Hvad nu först angår de svagare maltdrycker, som tillverkas vid hembryggerierna, och särskildt svagdrickat, så håller denna dryck, nyss beredd,

sällan så hög alkoholhalt som *en* volymprocent. Men äfven om drycken vid tillverkningen egt den nyssnämnda alkoholhalten, kan — särskildt med fäst afseende derå, att drycken icke, med bibehållande af sin smaklighet och sitt näringsvärde, länge kan förvaras — alkoholen, intill dess jäsningen är afslutad, svårligen ökas i så hög grad, att alkoholen öfverstiger *två* volymprocent. Och under alla förhållanden bör tillverkaren vid beredningen kunna taga i beräkning att åstadkomma en så pass svag tillverkning, att densamma vid efterjäsningen icke kommer att blifva af starkare alkoholhalt än *två* volymprocent.

Vid de mera fabriksmessigt inrättade bryggerierna, torde ännu mindre vara att befara några vanskligheter i detta hänseende. Med alla de teknikens hjälpmedel, som här stå till buds, bör dryckens alkoholhalt lätt kunna regleras. Redan nu gifves ett billigt och lätt användbart instrument — den s. k. ölprofvaren — hvilken vid dryckens temperatur af $+ 15^{\circ}$ C visar dryckens alkoholhalt; och äfven om resultaten af denna undersökning icke under alla förhållanden skulle visa sig fullt exakta — något som utskottet icke med säkerhet känner — anser utskottet sig kunna antaga, att, om ett sådant lagstadgande som det nu ifrågasatta komme till stånd, snart skulle komma att framställas någon lätt utförbar och fullt säker undersökningsmetod, hvaraf så väl tillverkare som återförsäljare kunde sig betjena.

Till upplysning om de undersökningsmetoder, som i detta hänseende för närvarande äro kända, tillåter sig utskottet hänvisa till ett af professoren i allmän kemi vid kongl. tekniska högskolan meddeladt utlåtande, hvilket finnes här tillagdt: *Se bil. litt. A.*

Under alla förhållanden torde det icke vara svårare att bestämma, huru vida alkoholhalten i en maltdryck öfverstiger 2 volymprocent än att afgöra om en destillerad dryck håller högre alkoholhalt än 25 procent; och en sådan pröfning, som den sistnämnda, är redan nu för vissa fall stadgad genom 1 § 2 mom. af kongl. förordningen angående vilkoren för försäljning af bränvin och andra brända eller spirituösa drycker den 29 maj 1885.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt hemställer utskottet,

1:o) att i anledning af herr Liss Olof Larssons motion, n:o 5, i dess förra del och herr E. Svenssons motion, n:o 80, kammaren ville för sin del besluta, att Riksdagen hos Kongl. Maj:t anhåller om sådan förändring uti kongl. förordningen den 24 oktober 1885, att förordningen endast må afse sådana maltdrycker, som innehålla mera än *två* volymprocent alkohol.

Till den andra gruppen af motioner, omfattande de framställningar, som hafva till syftemål att i fråga om rättigheten till försäljning af maldrycker göra ytterligare inskränkningar utöfver de redan nu gällande, äro att räkna senare delen af herr Liss Olof Larssons motion samt herrar J. Sjöbergs, C. J. Bladhs, L. Perssons, O. Anderssons och P. Waldenströms med fleras motioner.

Af dessa motioner är *herr J. Sjöbergs motion, n:o 15*, den, som ifrågasätter de största inskränkningarne uti ifrågavarande hänseende, i det att uti denna motion föreslås ett förbud emot all försäljning i öppen bod af vin och maldrycker och detta så väl till förtäring på stället som äfven till afhemtning samt utan åtskilnad för land och stad, på samma gång motionären vill lägga hinder i vägen för att sådana drycker må utan betalning i bod utlemnas. Men dertill kommer jemväl att af motionärens förslag skulle följa ett lika ovillkorligt förbud emot försäljning i öppen bod af sådana icke spirituösa drycker, som afses uti 8 § 1 momentet af ifrågavarande förordning — ett förbud, hvarigenom skulle omöjliggöras försäljning i öppen bod af sådana drycker som t. ex. kolsyrade vatten, lemonad och bärsafter.

Vid motiveringen af detta förslag har herr Sjöberg utgått från den förutsättningen, att förnämsta källan till de missförhållanden, som förekomme i fråga om försäljning af vin och maldrycker, vore att söka uti den nu existerande rättigheten att med handel i öppen bod få »utan vidare» förena försäljning af vin och öl; och skulle, enligt motionärens åsigt, mycket vara vunnet, om försäljning af sistnämnda varor skildes från annan handel.

I denna del vill utskottet till en början erinra, att, enligt 10 § uti kongl. förordningen den 24 oktober 1885, redan nu är förbjudet att med handel i öppen bod förena försäljning till förtäring på stället af vin och maldrycker samt af sådana icke spirituösa drycker, som i 8 § af förordningen omförmälas, äfvensom att utan betalning i boden utlemna sådana drycker för att på stället förtäras; och då ett *ovillkorligt* förbud emot all försäljning i öppen bod till afhemtning af förenämnda slag af drycker skulle verka en betydande rubbning uti näringsfriheten, utan att å andra sidan kunde vara att påräkna några motsvariga fördelar uti nykterhetens och ordningens intresse, finner sig utskottet böra hemställa,

2:o) att herr J. Sjöbergs motion, n:o 15, icke måtte till någon kammarens åtgärd föranleda.

Herrar *C. J. Bladhs, L. Perssons och O. Anderssons motioner* öfverensstämma deruti, att de alla afse skärpta bestämmelser i fråga om rättigheten att å landet hålla maltdrycker till salu för afhemtning, hvilken rättighet dessa motionärer vilja göra beroende, herr Bladh på kommunalstämmas medgifvande efter kommunalnämnds hörande, herr L. Persson på tillstånd af Konungens befallningshafvande i den ordning 11 § af kongl. förordningen den 24 oktober 1885 stadgar för rätt till försäljning på landet af vin för afhemtning till mindre belopp än tio liter, och herr O. Andersson på medgifvande af Konungens befallningshafvande under de vilkor, som för erhållande af rättighet till utskänkning af maltdrycker stadgas uti 3 § af förenämnda kongl. förordning. För öfrigt skilja sig motionerna bland annat deruti, *dels* att herrar L. Persson och O. Andersson föreslå de försvårade vilkoren endast i fråga om mindre quantitet än 10 liter, under det att herr Bladh deremot åsyftar, att den af honom föreslagna procedur för erhållande af försäljningstillstånd bör ifrågakomma äfven vid större quantitet än den nyssnämnda, *dels ock* att herr O. Andersson, som förut är antydt, utgår från den förutsättningen, att maltdrycker, som hålla mindre alkohol än två volymprocent, icke skulle vara inbegripna uti den angående starkare maltdrycker gällande lagstiftning, hvaremot herrar Bladh och L. Persson icke afse något sådant undantag för de svagare maltdryckerna.

Herr O. Andersson åberopar uti motiveringen till sin motion en af honom under 1888 års riksdag i Andra Kammaren väckt motion, n:o 91; hvarjemte herrar Bladh och L. Persson framhålla de missbruk och oordningar, som under den nu gällande lagstiftningen uppkomma genom den landthandlandena förlänade rättigheten att sälja maltdrycker till afhemtning. Beträffande nyssnämnde tre motionärers motivering i öfrigt tillåter sig utskottet, för undvikande af vidlyftighet, att hänvisa till motionerna.

Vid pröfning af dessa motioner har utskottet till fullo behjertat det varma intresse för befrämjande af nykterheten, som uti motionerna röjes. För utskottet är det jemväl nogsamnt känt, huru som vid mångfaldiga tillfällen den landthandlandena tillkommande rättigheten att försälja maltdrycker ledt till öfverträdelser, föranledt oordningar samt af försäljningsställena skapat förtäckta ölkrogar. Väl är en sanning, att understundom det korrektiv, som 15 § af ofta nämnda kongl. förordning anvisar, blifvit användt och att för den handlande, som sålunda missbrukat sin rätt till försäljning af maltdrycker, utfärdats förbud att med försäljningen fortsätta; men alldeles obestridligt är äfven, att de fall, då rättelse sålunda mellankommit, utgöra ett försvinnande ringa antal emot alla de tillfällen, då de här ofvan påpekade missförhållandena existerat och fått fortfara utan att kunna stäffas.

Det kan heller icke vara annorlunda, då man känner de svårigheter, som vanligen äro förenade med åstadkommande af bevisning uti fall af dylik art.

Då emellertid ett bifall till herrar Bladhs, L. Perssons och O. Anderssons motioner skulle föranleda till olika lagstiftning för land och stad — en olikhet, som utskottet anser icke öfverensstämma med gällande näringsfrihet — samt utskottet i allt fall finner, att ett bättre medel än det af bemälda motionärer föreslagna är, för afhjelpande af nu öfverklagade olägenheter, att söka uti ett förbud för landthandlande att i förening med annan handel idka försäljning af maltdrycker, hemställer utskottet,

3:o) att herr Bladhs motion, n:o 38, herr L. Perssons motion, n:o 61, och herr O. Anderssons motion, n:o 102, icke må till någon kammarens åtgärd föranleda.

Senare delen af herr Liss Olof Larssons motion skiljer sig hufvudsakligast från nyss behandlade tre motioner deruti, att herr Liss Olof Larsson afser skärpta bestämmelser för försäljning af maltdrycker till afhemtning såväl *i stad* som *å landet*. Sålunda förefinnes icke i fråga om herr Liss Olof Larssons ifrågavarande förslag den betänkligheten, att den skulle föranleda till någon undantagslagstiftning för landsbygden; men deremot kan jemväl emot detta förslag anmärkas, att det af herr Liss Olof Larsson åsyftade ändamål bäst torde kunna befrämjas genom ett lagstadgande i den rigtning, herr P. Waldenström med flere föreslagit.

Med afseende å detta förhållande finner utskottet sig böra föreslå,

4:o) att herr Liss Olof Larssons motion, n:o 5, i dess senare del icke må till någon kammarens åtgärd föranleda.

Herr P. Waldenström och de, som med honom sig förenat om motionen n:o 141, stödjå sitt deruti framlagda förslag å följande motiv:

»Alla vänner till svenska folkets nykterhet måste glädja sig deröfver, att bränvinsförbrukningen under de sista åren synes vara i aftagande. Men under de senaste åren har det visat sig tydligt nog, att en ganska stor del af folket börjat ersätta det allt mer fördyrade och allt sämre anskrifna brän-

vinet med starka maltdrycker, hvilka förbrukas — icke såsom en läskedryck till maten — utan i stora mängder såsom rusgifvande drycker, hvartill de ganska väl egna sig genom den stora alkoholhalt, hvarmed de beredas vid våra bryggerier. Faran af denna nya slags dryckenskap är desto större, som tillfällena att erhålla maltdrycker nu hos oss äro så många och lätta så väl i städerna som på landet. Icke nog med att dessa drycker utbjudas å alla bränvinsutskänkningsställen och å särskilda för vin och maltdryckers utskänkning berättigade ställen, ofta orätt kallade kaféer, samt tillhandahållas i så väl större som mindre partier från de mångtaliga bryggerierna, som flitigt kringköra sina varor så väl i städer som å landsbygd — utan då en hvar, som har *något slags* handel, äfven har rättighet att försälja maltdrycker, så hafva dessa drycker blifvit en handelsvara hos många diversehandlare så väl i städerna som å landsbygden. Men icke nog dermed; mången, som icke kan i något hänseende räknas till handelscorpsen, uttager handelsrättigheter för att jemte några bröd, karameller eller andra småsaker få i ett stånd eller en källare idka handel med maltdrycker, som visserligen enligt lag skola afhentas, men hvilka somligstädes regelbundet förtäras i försäljningsställets närhet, ofta nog i en löfsal eller ett skjul, uppsatt i närheten, hvarest ock en korkskruf finnes fäst vid en kedja eller fastsatt i en stolpe. Dylika »handelsbodas» gifva naturligtvis icke sällan anledning till oordningar; detta så mycket mera, som i städerna dylika bodar kunna hållas öppna och faktiskt äro öppna långt efter sedan utskänkningsställena måst stängas. Detta missbruk — såsom vi kalla det — af handelsrättigheterna tvingar emellertid äfven andra handlande, som äro ordentliga, att tillhandahålla vin och maltdrycker bland sina försäljningsartiklar, ehuru de helst skulle vilja slippa all dylik handel.

Då maltdryckerna ansetts ofarliga för helsan, ja, till och med nyttiga, och då deras bruk icke stämplat såsom något vanhedrande, har den s. k. arbetsklassen och den obemedlade befolkningen samt synnerligen ungdomen genom dessa mångfaldigt lockande tillfällen att erhålla dessa drycker förledts till ett så ymnigt bruk deraf, att vännerna till nykterhet och god ordning i samhället öfver allt i vårt land blifvit derigenom högst oroad. Ty det är uppenbart, att det omåttliga bruket af öl och porter medför samma ekonomiska, moraliska och sanitära vådor som missbruket af de spritstarkare dryckerna. Ja, nykterhetsvännerna nästan allestädes i vårt land säga, att det numera icke är bränvinet utan maltdryckerna, hvilka äro de farligaste fienderna till folkets nykterhet.

Denna åskådning har äfven föranlett de flere gånger vid riksdagen under de senare åren återkommande motionerna, hvilka afsett maltdrycks-

handels inskränkning eller bättre kontrollering. Dessa motioner hafva dock icke ledt till något resultat.

Då emellertid de anmärkta missförhållandena synas vara i ständigt tilltagande, och till följd häraf petitionslistor om hjälp mot det anförda onda oafbrutet ingå till många riksdagsmän, synes en ändring i lagstiftningen icke på längden kunna undgås.»

Begge de framställningar, som uti förevarande motion afses, hafva förut vid flera tillfällen varit föremål för Riksdagens öfverläggningar. Vid 1885 års riksdag afläts sålunda till Kongl. Maj:t underdånig skrifvelse, hvaruti Riksdagen anhöll bland annat om sådan ändring i då gällande lagstiftning, att den, som ville åt allmänheten tillhandahålla vin och maltdrycker till salu för afhemtning till mindre qvantitet än tio liter, skulle vara skyldig att dertill utverka sig tillstånd i samma ordning, som då var bestämd angående vilkoren för försäljning till förtäring på stället af vin och maltdrycker. Följden af berörda skrifvelse blef kongl. förordningen den 24 oktober 1885, hvaruti Kongl. Maj:t biföll Riksdagens skrifvelse, i hvad densamma afsåg försäljning af vin å landet, men deremot icke fann skälighet vidtaga förändrad lagstiftningsåtgärd i det af Riksdagen begärda syfte beträffande försäljning af maltdrycker eller af vin i stad.

Äfven efter utfärdandet af denna förordning hafva vid hvarje riksdag framkommit motioner, som innefattat enahanda eller likartade framställningar som de nu förevarande, men dessa motioner hafva af Riksdagen blifvit afslagna, hufvudsakligen af två skäl.

Det första skälet har varit det, att genom restriktiva bestämmelser beträffande försäljningen af maltdrycker till afhemtning ytterligare skulle försvåras åtkomsten af en dryck, som åtminstone på flera ställen i vårt land utgjorde en nödvändighetsvara, nemligen svagdricka. Det andra skälet åter, som med så mycken styrka framhållits, vore det, att näringsfriheten uppstälde allvarliga betänkligheter emot vidare inskränkningar i fråga om lättheten att förskaffa sig drycker, som, måttligt begagnade, voro både helse-samma och närande.

Det första af dessa skäl bortfaller emellertid helt och hållet, derest lagstiftningen ändras i den rigtning, utskottet i mom. 1 här ofvan föreslagit och hvarigenom försäljning af svagdricka samt annan ölsort af ringare alkoholhalt än två volymprocent skulle frigöras från de restriktiva bestämmelser, som rörande starkare maltdrycker äro gällande.

Hvad åter angår det andra skälet, eller det som uppställs i näringsfrihetens namn, torde det förtjena att närmare skärskådas. Att näringsfriheten är en värderik egendom, som bör omhuldad och värnas, torde icke

kunna af någon förnekas; men denna näringsfrihet bör, såsom all frihet, vara lagbunden i den omfattning, att den icke kommer i kollision med ännu viktigare intressen, såsom, i nu förevarande hänseende, nykterhetens och sedlighetens. Här af följer äfven, att, om dessa intressen fordra en inskränkning uti näringsfriheten, inskränkningen bör utan all tvekan af lagstiftaren företagas.

Ett sådant fall ligger nu, efter utskottets åsigt, före. En sammanblandning af vin- och maltdryckshandeln med annan handel leder ofta, såsom motionärerna framhållit och utskottet här ofvan redan erkänt, till svåra missbruk och missförhållanden, hvilka torde kunna undanrödjas, om dessa olika arter af handel skiljas från hvarandra. I fråga om handel med bränvin och andra brända eller destillerade drycker, finnes uti 4 § af kongl. förordningen den 29 maj 1885 en bestämmelse, som i allmänhet och endast med undantag för vinhandeln förbjuder, att minuthandel med eller utskänkning af sådana drycker må förenas med annan handel, till hvars bedrifvande särskild anmälan erfordras. Samma orsaker, som legat till grund för förenämnda stadgande, nemligen lättheten till missbruk och den stora frestelsen dertill, förefinnas äfven i allmänhet i fråga om den nu ifrågasatta inskränkningen i rättigheten till försäljning af vin och maltdrycker. Utan tvifvel torde emellertid vara att, äfven om denna inskränkning kommer till stånd, en person icke kan anses hindrad att utöfva vin- och maltdrycksförsäljning genom den omständigheten, att han å annat ställe drifver annan handel, till hvilken särskild anmälan erfordras, blott att de särskilda rörelserna icke bedrifvas på sådant sätt, att de kunna sägas vara förenade i annan mening, än att de idkas af samma person.

Ser man åter frågan från den synpunkt, som legat till grund för senare delen af motionärernas förslag, så framträder här ett, såsom jemväl utskottet finner, berättigadt kraf från kommunerna att sjelfva få något inflytande vid bestämmande af frågan om försäljningsrätt inom kommunerna. Genom nu gällande kommunalförfattningar ega kommunerna i allmänhet att ordna sina hushålls- och ordningsangelägenheter på det sätt, som kommunerna finna lämpligast, och beträffande rätt till försäljning af bränvin hafva de i flera fall ett betydelsefullt veto. I öfverensstämmelse härmed gifvas goda skäl för att kommunerna skulle ega någon bestämningsrätt om försäljning af vin och maltdrycker inom kommunen. Att utsträcka denna bestämningsrätt till handeln i större omfattning, d. v. s. till den försäljning, som afser tio liter eller derutöfver, synes icke vara lämpligt och är icke heller af motionärerna föreslaget; men deremot synas kommunerna böra ega någon bestämningsrätt angående den mindre handeln, d. v. s. om försäljning till mindre myckenhet än tio liter, hvilken försäljning ur sedlighetens synpunkt kan

betraktas såsom den farligaste och sålunda kan likställas med utskänkning. Genom en sådan bestämmingsrätt skulle det blifva kommunerna möjligt att reglera förhållandena i ordningens och sedlighetens intresse.

På grund af dessa skäl får utskottet föreslå,

5:o) att, med bifall till herr P. Waldenströms med fleres motion, n:o 141, kammaren måtte för sin del besluta, att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhåller om sådan ändring i nu gällande lag om handeln med vin och malt-drycker:

a) att försäljning af dessa drycker, vare sig till afhentning eller till förtäring på stället, icke må, i stad eller på landsbygd, förenas med annan handel, till hvars bedrivande särskild anmälan erfordras; och

b) att rätt till minuthandel med vin och maltdrycker må förvärfvas i samma ordning och på samma sätt, som rätt till utskänkning af dessa drycker nu erhålles.

Stockholm den 18 mars 1890.

På utskottets vägnar:

GUSTAF BERG.

Reservationer:

vid punkten 1:o):

af herr *C. A. Andersson* från Malmö, som yrkat afslag å motionerna;

vid punkten 3:o):

af herr *Gustaf Berg*, som väl instämt i utskottets förslag, men beträffande motiveringen ansett, att något hinder icke förefunnes för olika lagstiftning i detta ämne beträffande land och stad, derest förhållandena för öfrigt dertill föranledde;

vid punkten 5:o):

af herr *Gustaf Berg*, som yttrat: Med utskottet öfverensstämmer jag fullkomligt dernti, att den försäljning af vin och maldrycker, som af landthandlande bedrifves, på många ställen i vårt land ledt till öfverträdelser och förorsakat oordningar. Den af landthandlanden förvärfvade rättighet att »försälja varor i bod» är sålunda ganska ofta sökt hufvudsakligen i ändamål att vinna tillfälle till försäljning af maldrycker; och, ehuru landthandlandens rättighet i fråga om sådan försäljning inskränker sig till *försäljning för afhentning*, kringgås ganska ofta förbudet att dryckerna ej må förtäras å område, hvaröfver säljaren eger förfoga, så att i sjelfva verket uppstår *försäljning till förtäring på stället*. Härigenom förvandlas icke sällan handelsbodarne å landet till förtäckta ölstugor. Äfven om villigt erkännes, att ett stort antal laglydige landthandlande gifves, hvilka icke låta komma sig till last ett sådant kringgående eller öferskridande af lagen, äro emellertid lättheten och frestelsen till ett sådant lagbrott så stora, att öfverträdelser i den ena eller andra formen blifva synnerligen talrika. Af dessa skäl håller jag före, att en lagstiftning i den rigtningen, att *handeln med maldrycker å landet* skiljes från annan handel, till hvars bedrifvande särskild anmälan erfordras, bör i ordningens och sedlighetens intresse kunna verka välgörande, hvadan jag icke tvekar att biträda förslaget om en sådan lagförändring.

Handeln med vin å landet har sedan gammalt icke något godt renommé och förtjenar det icke heller. Vid flerfaldiga tillfällen har inom riksdagen framhållits, hurusom det vin, hvilket af landthandlande hölles till salu, ofta utgjordes af färgadt bränvin med mer eller mindre skadliga ingredienser och tillsatser. Det ofog, som med vinhandeln sålunda eller annorledes ofta bedrefves, har äfven gifvit anledning till den förändring i lagstiftningen, som, efter begäran af 1885 års Riksdag, infördes genom 11 § af ifrågavarande kongl. förordning. Att vid sådana förhållanden, och för den händelse att maldryckshandeln å landet skiljes från annan handel, åt vinhandeln på landet bereda en förmån framför maldryckshandeln derstädes, synes icke vara lämpligt, hvarför jag äfven i denna del instämmer med utskottet i dess förslag i punkten a).

Deremot kan jag icke biträda utskottets förslag att *vin- och maldryckshandeln i stad* icke skulle få förenas med annan handel, hvartill särskild anmälan erfordras. Några olägenheter af en sådan förening hafva mig veterligen icke hittills förekommit; och, om sådana möjligen en eller annan gång skulle hafva visat sig, torde de, i motsats till förhållandena å landet, icke hafva varit så talrika, att de kunna gifva giltig anledning till en lagförändring. Med den polisstyrka, hvaröfver städerna förfoga, böra kunna förekommas eller rättas sådana missförhållanden eller missbruk, hvaröfver från

landsbygden klagas och hvilka der icke med samma lätthet kunna öfvervakas eller ledas i bevis.

I sammanhang härmed torde böra erinras, att redan nu är genom stadgandet uti 10 § af ifrågavarande förordning förbjudet för den, som idkar handel i öppen bod, att till förtäring på stället sälja vin och maldrycker, hvadan icke heller i denna del lärer erfordras någon så vidsträckt framställning, som den af utskottet i mom. a) af punkten 5 föreslagna.

I fråga om utskottets förslag i mom. b), beträffande sättet för förvärfvande af rättighet till »minuthandel» med vin och maldrycker och kommunernas rätt att dervid ingripa, är jag skiljaktig från utskottets beslut i två hänseenden, dock mindre väsentliga.

Utskottet har nemligen accepterat det af motionärerna använda uttrycket »minuthandel». Någon bestämmelse, hvad som vid försäljning af vin och maldrycker bör förstås med minuthandel, förekommer dock icke uti den derom gällande lagstiftning. Nu har utskottet med minuthandel afsett mindre qvantitet än 10 liter. Med gillande af en sådan begränsning af qvantiteten, anser jag emellertid, att uttrycket »minuthandel med vin och maldrycker» bör utbytas mot uttrycket »försäljning af vin och maldrycker för afhemtning till mindre myckenhet än tio liter».

Vidare har utskottet ansett, att vid förvärfvande af rättighet till dylik försäljning för afhemtning af mindre qvantitet än 10 liter borde tillämpas den procedur, som i 3, 4 och 5 §§ af ifrågavarande förordning är stadgad i fråga om rätt till försäljning för förtäring på stället, d. v. s. utskänkning. Denna procedur torde dock vara mindre lämplig vid den s. k. »minuthandeln», dels därför, att proceduren är mera invecklad än för nu ifrågavarande ändamål lärer behövas, och dels af den anledning att, med tillämpning af utskottets förslag, »minuthandeln» komme att sammanfalla med utskänkningen, hvarigenom priset vid minuthandeln otvifvelaktigt skulle komma att fördyras, något som för den ordentlige konsumenten naturligtvis blefve en olägenhet utan motsvarig fördel uti nykterhetens intresse. Rättighet till försäljning af såväl vin som maldrycker för afhemtning i mindre qvantitet än 10 liter bör därför kunna förvärfvas, *hvad landet angår*, i den ordning 11 § af förordningen redan nu stadgar i fråga om försäljning på landet af vin för afhemtning till mindre belopp än 10 liter och, *hvad stad beträffar*, efter magistrats och stadsfullmäktiges hörande, genom tillstånd af Konungens befallningshafvande. Härigenom skulle den s. k. minuthandeln komma att skiljas från utskänkningen.

På dessa grunder har jag ansett mig böra föreslå,

att i anledning af herr P. Waldenströms med fleres motion, n:o 141, kammaren ville för sin del besluta, att

Riksdagen hos Kongl. Maj:t anhåller, det Kongl. Maj:t ville vidtaga sådan förändring i nu gällande förordning om handeln med vin och maltdrycker:

dels att försäljning af dessa drycker till afhemtning icke må på landsbygden förenas med annan handel, till hvars bedrivande särskild anmälan erfordras;

dels ock, att rätt till försäljning af vin och maltdrycker för afhemtning till mindre myckenhet än tio liter må förvärfvas, *å landet* i den ordning, 11 § af ifrågavarande kongl. förordning redan stadgar i fråga om dylik försäljning af vin, och *i stad*, efter magistrats och stadsfullmäktiges hörande, genom tillstånd af Konungens befallningshafvande eller, för Stockholm, öfverståthållarembetet;

och af herr *C. A. Andersson*, som yrkat afslag å motionen.

Bilaga litt. A.

Med anledning af framställd förfrågan angående sätten att öfvertyga sig om, huru vida en maltdrycks alkoholhalt öfverstiger två volymprocent — frågan framställd med syfte att åt maltdrycker af en alkoholhalt ej högre än två volymprocent bereda undantagsställning i gällande lag — får jag meddela följande upplysningar:

Bland de talrika metoderna till utrönande af maltdryckers alkoholhalt, t. ex. Ballings saccharometriska ölprof, Fuchs' hallymetriska ölprof, bestämning medels Geisslers vaporimeter m. fl., användas företrädesvis endera af följande båda:

A. Destillation af en genom mätning eller vägning bestämd mängd af maltdrycker, mätning eller vägning af destillatet, hvarpå medelst areometer utrönes dess egentliga vikt. Med tillhjälp af tabeller beräknas härur destillatets alkoholhalt, hvilken sedan ytterligare beräknas på det ursprungliga profvet.

B. Alkoholhaltens direkta bestämmande med tillhjälp af det s. k. Ebullioskopet, uppfunnet af Vidal, förbättradt af Malligand, särskildt pröfvadt

med hänsyn till användbarhet för maltdrycker af Griessmayer och senare af Waage. I apparaten fylles först en viss mängd vatten, som medelst en sprit-lampa upphettas till kokning, hvarvid en termometer angifver den kokpunkt, som svarar emot det för tillfället herskande lufttrycket. Med ledning här af fästes apparatens skala i bestämdt läge, hvarpå försöket upprepas med det föreliggande profvet af maltdryck; på grund af alkoholens närvaro erhålles nu en lägre kokpunkt, hvilken å skalan kan direkt afläsas såsom motsvarande en viss volymprocent alkohol. Hvarje försök kan på mindre än $\frac{1}{2}$ timme utföras; resultatets tillförlitlighet är beroende af den sorgfällighet, hvarmed pröfningen verkställes. Efter någon öfning torde den i allmänhet gifva en för tekniskt bruk tillräcklig grad af noggrannhet.

Beträffande möjligheten för tillverkaren af maltdrycker att komma i ätnjutande af den åsyftade lindringen, torde hans egen erfarenhet med hänsyn till de för maltdryckens framställande använda materialiernas beskaffenhet och mängd, mäskningens och jäsningens förlopp m. m. gifva en ganska afsevärd ledning, äfven utan anlitan de af den egentliga kontrollen å den färdiga maltdrycken, likasom t. ex. en guldsmed utan användande af kemisk analys är i stånd att gifva sina varor den i lag påbjudna halten af ädel metall.

Stockholm den 17 mars 1890.

J. O. Rosenberg,
professor i allmän kemi vid
kongl. tekniska högskolan.